

Vzdělávání a odborná příprava v Evropě:

různé systémy,
společné cíle do roku 2010

Evropská komise
Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu

Vzdělávání a odborná příprava v Evropě:

různé systémy,
společné cíle do roku 2010

Pracovní program formulující cíle systémů
vzdělávání a odborné přípravy

Z anglického originálu

„Education and training in Europe: diverse systems shared goals for 2010“,
vydaného Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2002
překlad zajistilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2003

Autorská práva vyhrazena.

Další informace lze získat na adrese: <http://europa.eu.int>

Společné cíle do roku 2010	4
<ul style="list-style-type: none"> • Ve prospěch občanů i Evropské unie jako celku • Rozmanitost i spolupráce ve vzdělávání a odborné přípravě • Nové cíle pro Evropu a vzdělávání a odbornou přípravu: Evropská rada v Lisabonu v březnu 2000 	4 4 5 7
Historická dohoda:	
Pracovní program formulující cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy	8
<ul style="list-style-type: none"> • Další vývoj po zasedání Evropské rady v Lisabonu • Uznávání jako hlavní priorita Lisabonské strategie 	8 9
Slibný nový přístup: otevřený způsob koordinace	10
<ul style="list-style-type: none"> • Nové možnosti sladování politiky jednotlivých zemí při naplňování společných cílů • Rozšíření spolupráce s ostatními evropskými zeměmi 	10 11
Třináct cílů v rámci tří strategických záměrů	12
<ul style="list-style-type: none"> • Strategický záměr 1: Zlepšování kvality a efektivity systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropské unii • Strategický záměr 2: Zajištění přístupu ke vzdělávání a odborné přípravě pro všechny • Strategický záměr 3: Otevření systémů vzdělávání a odborné přípravy okolnímu světu 	13 22 26
Realizace	32
<ul style="list-style-type: none"> • Jediná komplexní strategie pro vzdělávání a odbornou přípravu • Dosahování jednotlivých cílů • Ukazatele a kritéria • Výměna nejlepších zkušeností: vzájemné hodnocení („peer review“) • Zhodnocení procesu v roce 2004 	32 33 34 35 35
Přílohy	36
<ul style="list-style-type: none"> • Příloha 1: Statistické údaje • Příloha 2: Důležité dokumenty a webové stránky 	36 38

Společné cíle do roku 2010

Ve prospěch občanů i Evropské unie jako celku

Dne 14. února 2002 si ministři členských států Evropské unie odpovědní za vzdělávání a odbornou přípravu společně s Evropskou komisí stanovili „ve prospěch občanů i Evropské unie jako celku“ následující cíle pro období do roku 2010:

- *Ve vzdělávání a odborné přípravě bude dosaženo nejvyšší kvality a evropské instituce a systémy vzdělávání a odborné přípravy budou celosvětově uznávány pro svou kvalitu a relevanci;*
- *Systémy vzdělávání a odborné přípravy v Evropě budou kompatibilní tak, aby byla zajištěna jejich prostupnost a občané mohli využívat výhod jejich rozmanitosti;*
- *Za účelem kariérového rozvoje a dalšího učení budou mít občané v rámci celé Unie možnost faktické validace kvalifikací, znalostí a dovedností bez ohledu na to, ve které zemi Evropské unie je získali;*
- *Evropané každého věku budou mít přístup k celoživotnímu učení;*
- *Evropa bude otevřená vzájemně prospěšné spolupráci se všemi oblastmi světa a stane se nejvyhledávanějším cílem pro studenty, vysokoškolské učitele a vědecké pracovníky z jiných částí světa.*

Cíle jsou náročné, ale uskutečnitelné. Představují začátek nové fáze rozvoje vzdělávání a odborné přípravy v kontextu Evropské unie, založené na různých systémech sdílejících společné cíle.

Tyto společné cíle poslouží jako vodítko a inspirace při provádění reforem v jednotlivých zemích i konkrétních kroků na úrovni Evropské unie jako celku. Očekává se, že cíle přijmou za své i země, které se stanou členy Evropské unie během následujících deseti let.

Rozmanitost i spolupráce ve vzdělávání a odborné přípravě

Evropské systémy vzdělávání a odborné přípravy odrážejí rozmanitost jazyků, kultur a systémů, která je neopomenutelnou součástí identity členských zemí a jejich regionů. Vzdělávání a odborná příprava se po dlouhou dobu vyvíjely v národním kontextu a poměrně izolovaně. V jednotlivých zemích a regionech existuje široká škála nejrůznějších vzdělávacích institucí, uplatňují se různá vstupní kritéria, liší se i délka studia a udělují se stovky nejrůznějších diplomů a titulů, které jsou odrazem velké rozmanitosti vzdělávacích programů.

Národy i občané si této rozmanitosti velice cení, je společná pro všechny Evropany. Na druhé straně však roste potřeba spolupráce a mobility ve vzdělávání a odborné přípravě. Díky takové spolupráci budou občané moci využívat odlišností a necítit se omezeni překážkami vyplývajícími z neslučitelnosti. V průběhu posledních dvou desetiletí vědomí této potřeby v rámci procesu evropské integrace stále sílilo, v nemalé míře i proto, že velmi obdobným výzvám a příležitostem čelí již celá generace politických představitelů, učitelů a studentů v zemích Evropská unie.

Organizace systémů vzdělávání a odborné přípravy a obsah vzdělávacích programů je v Evropské unii věcí jednotlivých členských států, případně jejich příslušných územních celků. V souladu s principem „subsidiarity“ může Evropská unie podpořit či doplnit kroky členských států v těch oblastech vzdělávání a odborné přípravy, kde lze zvýšit kvalitu vytvořením takzvané „evropské přidané hodnoty“. Tyto oblasti jsou výjmenovány v článkách 149 a 150 Smlouvy a patří k nim zejména:

- posilování mobility studentů a učitelů;
- rozvoj spolupráce mezi školami a univerzitami;
- podpora výuky jazyků;
- snazší uznávání diplomů, kvalifikací a dovedností za účelem vzdělávání a profesního rozvoje;
- rozvoj otevřeného a distančního vzdělávání.

Na tomto základě jsou v oblasti vzdělávání a odborné přípravy na evropské úrovni rozvíjeny aktivity dvojího typu.

- V oblastech, v nichž články 149 a 150 vymezují specifické evropské kompetence, jsou zpracovávány a realizovány celoevropské programy, jako například široce založený program Socrates pro různé typy a úrovně vzdělávání a Leonardo da Vinci pro odbornou přípravu. O přijetí takových společných programů či opatření rozhoduje společně Rada pro vzdělávání (ministři zemí Evropské unie odpovědní za vzdělávání) a Evropský parlament (článek 251 Smlouvy).
- Vedle oblastí s jednoznačně vymezenými evropskými kompetencemi jsou v kontextu Evropské unie ve vzdělávání a odborné přípravě uskutečňovány četné iniciativy vycházející z politické spolupráce mezi členskými státy. Ty nejsou založeny na směrnici Evropské unie, nýbrž mají formu doporučení (např. k odstraňování překážek mobility nebo hodnocení kvality vysokoškolských institucí a škol), sdělení Evropské komise (např. k realizaci celoživotního učení nebo ke spolupráci s třetími zeměmi) a konzultačních či jiných pracovních dokumentů (např. Bílá kniha o politice v oblasti mládeže). Různé formy politické spolupráce tohoto druhu se v posledních letech úspěšně rozvíjejí. Tento rozvoj podpořilo zasedání Evropské rady v Lisabonu v březnu 2000, které zahájilo proces, který vedl za necelé dva roky k přijetí Pracovního programu formulujícího cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy.

Nové cíle pro Evropu a vzdělávání a odbornou přípravu: Evropská rada v Lisabonu v březnu 2000

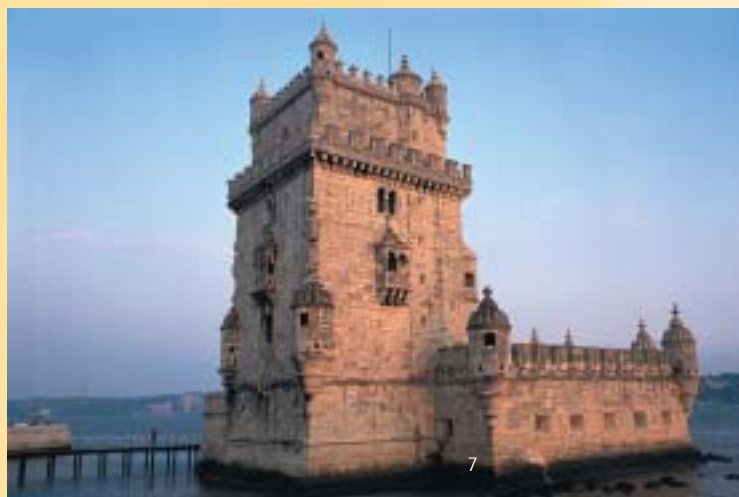
Na svém zasedání v Lisabonu v březnu 2000 Evropská rada (hlavy států nebo vlád zemí Evropské unie) oficiálně potvrdila skutečnost, že Evropská unie stojí před rozhodující změnou, která je důsledkem globalizace a ekonomiky založené na znalostech, a schválila strategický cíl do roku 2010:

Stát se nejkonzurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomikou světa zajišťující udržitelný hospodářský rozvoj, tvorbu více a kvalitnějších pracovních míst a větší sociální soudržnost.

Jde o změny, které nevyžadují pouze radikální transformaci evropské ekonomiky, ale i náročnou modernizaci systémů sociálního zabezpečení a vzdělávání. Evropská rada vyzvala Radu pro vzdělávání a Evropskou komisi, aby celkově zvážily konkrétní cíle vzdělávacích systémů s důrazem na společné zájmy a s ohledem na národní odlišnosti.

Evropská rada v Lisabonu vymezila i nový přístup ke koordinaci politik v oblastech jako je vzdělávání a odborná příprava. Jde o takzvaný „otevřený způsob koordinace“, jehož hlavním smyslem je dosažení většího souladu při naplňování hlavních cílů Evropské unie tím, že se členské státy podporují, aby postupně připravovaly svou vlastní cestu k nim.

Lisabonské zasedání tak zajistilo počáteční impuls a politické prostředky pro přípravu a schválení Pracovního programu formulujícího cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy dne 14. února 2002.

Historická dohoda: Pracovní program formulující cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy Další vývoj po zasedání Evropské rady v Lisabonu

V reakci na výzvu formulovanou Evropskou radou v Lisabonu v březnu 2000 nejprve Komise připravila pracovní verzi zprávy o konkrétních cílech systémů vzdělávání a odborné přípravy, kterou projednaly jednotlivé členské státy. Konečná verze schválená Radou pro vzdělávání byla předložena k jednání Evropské rady ve Stockholmu v březnu 2001. Vymezila následující tři strategické záměry:

- zlepšení kvality a efektivity systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropské unie;
- zajištění přístupu ke vzdělávání a odborné přípravě pro všechny;
- otevření systémů vzdělávání a odborné přípravy okolnímu světu.

Konečná verze „zprávy o cílech“ byla ve Stockholmu schválena a stala se tak prvním oficiálním dokumentem nastiňujícím komplexní a ucelený evropský přístup k národním politikám zemí Evropské unie v oblasti vzdělávání a odborné přípravy. Zároveň bylo dohodnuto, že práce budou pokračovat a Rada společně s Komisí zpracuje podrobný pracovní program, který předloží na jednání Evropské rady na jaře 2002 v Barceloně.

Podrobný pracovní program formulující cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy byl přijat 14. února 2002.

- Vymezuje klíčové problémy, které je nutné řešit, aby byly naplněny tři strategické záměry, a 13 konkrétních cílů, které byly dohodnuty.
- Zabývá se jednotlivými stupni a druhy vzdělávání a odborné přípravy od základních dovedností až po odborné a vysokoškolské vzdělávání se zvláštním důrazem na princip celoživotního učení.
- Vymezuje hlavní nástroje k zajišťování a měření dosaženého pokroku při současném uplatňování „otevřeného způsobu koordinace“, jehož cílem je sladování národních politik v usilování o společné cíle (viz další část) a porovnávání výsledků jak v rámci Evropy, tak i z celosvětového hlediska.

Uznávání jako hlavní priorita Lisabonské strategie

Současně s přijetím Pracovního programu vyslaly Rada (ministři odpovědní za vzdělávání) a Komise důležité politické poselství, které bylo obsaženo ve společné zprávě pro Evropskou radu (hlavy států nebo vlád) při příležitosti jejího zasedání 15. a 16. března 2002 v Barceloně.

– Bez ohledu na to, jak účinná bude politika v ostatních oblastech, vedoucí ekonomiku založenou na znalostech lze z Evropské unie vybudovat pouze tehdy, jestliže do tohoto procesu zásadním způsobem přispěje vzdělávání a odborná příprava jako faktor ekonomického růstu, inovací, udržitelné zaměstnatelnosti a sociální soudržnosti. Význam vzdělávání a odborné přípravy byl stále více zdůrazňován od roku 2000, zasedání v Barceloně však učinilo další krok a otevřeně označilo vzdělávání a odbornou přípravu za oblast prvořadě důležitosti v rámci Lisabonské strategie jako celku.

– Přestože vzdělávání a odborná příprava hrají v Lisabonském procesu zcela zásadní roli, nejde pouze o nástroje zaměstnatelnosti. Jde o faktory, jejichž působnost ve vztahu k občanům a společnosti je mnohem širší. Kromě přípravy na profesní dráhu přispívá vzdělávání k osobnostnímu rozvoji Evropanů, k lepší kvalitě života a k aktivnímu občanství v demokratických společnostech při respektování kulturních a jazykových odlišností. Hraje důležitou roli i při posilování sociální soudržnosti tím, že zamezuje diskriminaci, sociální exkluzi, rasismu a xenofobii. Tím prosazuje základní hodnoty, které evropské společnosti společně vyznávají, jako je tolerance a dodržování lidských práv. Vytvoření soudržného a otevřeného evropského prostoru vzdělávání a odborné přípravy bude mít proto pro budoucnost Evropy a jejich občanů v éře znalostí a v globalizovaném světě zcela zásadní význam.

– Ministři odpovědní za vzdělávání a odbornou přípravu a Evropská komise přesáhli výzvu Evropské rady, aby zpracovali společné cíle. Uznali svou odpovědnost a stvrdili své odhodlání vyvinout veškerou potřebnou iniciativu tak, aby byla zajištěna komplexní reakce na výzvy společnosti znalostí a globalizace, jakož i rozšíření Evropské unie. Od roku 2000 již byla přijata četná opatření k celoživotnímu učení i z hlediska celosvětového vývoje a již bylo dosaženo prvních výsledků na úrovni členských států i Evropské unie - např. v oblasti mobility, základních dovedností, přístupu k učení, profesního, odborného a vysokoškolského vzdělávání, hodnocení a zajišťování kvality, e-learningu a spolupráce se zeměmi, které nejsou členy Evropské unie. Tyto kroky připravují cestu k dosažení souboru náročných cílů ve prospěch občanů a Evropské unie jako celku do roku 2010, ke kterým se ministři a Komise zavázali 14. února 2002 (viz str. 4).

Slibný nový přístup: otevřený způsob koordinace

Nové možnosti sladování politiky jednotlivých zemí při naplňování společných cílů

Otevřený způsob koordinace byl na zasedání Evropské rady v Lisabonu definován jako „prostředek šíření dobré praxe/nejlepších zkušeností a zajišťování většího souladu při naplňování hlavních cílů Evropské unie ... (jeho) smyslem je pomoc ministrům, aby postupně připravovali vlastní opatření ...“. Jeho účel v oblasti vzdělávání a odborné přípravy lze definovat jako umožnění vzájemného porovnávání a učení a tím zmenšování rizika neoddělitelně spjatého se změnou a reformami.

Efektivita změn a reforem se zvyšuje, pokud lze čerpat z nejlepších evropských zkušeností (případně i mimo-evropských) a pokud jsou změny zasazeny do kontextu smysluplného porovnávání v rámci Evropy i mimo ni. Pro úspěšné přejímání dobré praxe / osvědčených zkušeností je nezbytné znát rozhodující faktory, které zajišťují úspěch reforem v jiných zemích. V opačném případě jde o pouhé kopírování a výsledky jsou neuspokojivé. Navíc vědomí, že ostatní země Evropské unie také usilují o změnu v daném směru, podporuje reformu a omezuje politická rizika. Při otevřeném způsobu koordinace se uplatňuje soubor ukazatelů, kritérií sdílení dobré praxe / nejlepších zkušeností, hodnocení odborníky z oboru („peer review“) apod. To vše je třeba uvést v život, aby mohl být podrobný Pracovní program cílů systémů vzdělávání a odborné přípravy úspěšně uskutečněn.

Rozšíření spolupráce s ostatními evropskými zeměmi

Přidružené země se již účastní v programech Leonardo da Vinci a Socrates, jakož i v celé řadě aktivit Evropské unie ve výzkumu. Konají se neformální setkání ministrů vzdělávání členských a kandidátských zemí. Všechny kandidátské země jsou zapojeny do „boloňského procesu“, jehož cílem je vytvoření uceleného evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání do roku 2010.

Předpokládá se, že by většina přidružených zemí měla vstoupit do Evropské unie ještě před koncem tohoto desetiletí. Tím se jim otevře možnost účastnit se jako členské země Evropské unie na realizaci Pracovního programu formulujícího cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy. Na svém zasedání ve Stockholmu v březnu 2001 se proto Evropská rada usnesla, že přidružené země by se měly podílet na plnění cílů a uplatňování postupů v rámci lisabonské strategie jako celku, i její části věnované vzdělávání a odborné přípravě. Změny a reformy v systémech vzdělávání a odborné přípravy mají střednědobý až dlouhodobý charakter. Proto je nutno spolupráci v této oblasti zahájit neprodleně, v nemalé míře i proto, že přidružené země mohou v mnoha oblastech přispět příkladem perspektivních reforem či jinými zkušenostmi.

Opatření pro účinnou účast kandidátských zemí v tomto procesu budou předmětem pravidelného jednání ministrů vzdělávání Evropské unie a přidružených zemí v červnu 2002 v Bratislavě.

K zapojení do realizace cílů vzdělávání a odborné přípravy budou vyzvány i země Evropského společenství volného obchodu. To znamená, že proces bude plně funkční, až bude do něj zapojeno 25 až 30 zemí.

Třináct cílů v rámci tří strategických záměrů

Pracovní program je postaven na třech strategických záměrech, které byly formulovány ve zprávě o konkrétních cílech systémů vzdělávání a odborné přípravy. Podrobný pracovní program tyto tři záměry rozpracovává do podoby 13 konkrétních cílů a 42 klíčových problémů pokrývajících široký sektor vzdělávání a odborné přípravy.

Jde o následujících 13 cílů:

Strategický záměr č. 1: Zlepšování kvality a efektivity systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropské unii vzhledem k novým požadavkům společnosti znalostí a měnícím se modelům výuky a učení:

Cíl 1.1: Zlepšení vzdělávání učitelů

Cíl 1.2: Rozvíjení dovedností pro společnost znalostí

Cíl 1.3: Zajištění přístupu k informačním a komunikačním technologiím (dále ICT) pro všechny

Cíl 1.4: Zvýšení počtu studentů v přírodovědných a technických oborech

Cíl 1.5: Maximální využívání zdrojů

Strategický záměr č. 2: Zajištění přístupu ke vzdělávání a odborné přípravě pro všechny vzhledem k nadřazenému principu celoživotního učení, podpora zaměstnatelnosti a profesního rozvoje, aktivního občanství, rovných příležitostí a sociální soudržnosti:

Cíl 2.1: Vytvoření prostředí otevřeného pro učení

Cíl 2.2: Zvýšení atraktivity učení

Cíl 2.3: Podporování aktivního občanství, rovných příležitostí a sociální soudržnosti

Strategický záměr č. 3: Otevření systémů vzdělávání a odborné přípravy okolnímu světu vzhledem k základní potřebě podporovat vazby na svět práce a na společnost a čelit výzvám vyplývajícím z globalizace:

Cíl 3.1: Posilování vazeb mezi světem práce, výzkumem a celou ostatní společností

Cíl 3.2: Rozvíjení podnikatelského myšlení

Cíl 3.3: Zkvalitňování studia cizích jazyků

Cíl 3.4: Posilování mobility a výměn

Cíl 3.5: Rozvíjení evropské spolupráce

Na následujících stranách jsou pro každý z výše uvedených 13 cílů uvedeny klíčové problémy, které je nutné řešit, a seznam hlavních nástrojů pro podporu a sledování dalšího postupu.

Strategický záměr č. 1:

Zlepšování kvality a efektivity systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropské unii

Cíl 1.1: Zlepšení vzdělávání pedagogických pracovníků

Cíl 1.2: Rozvíjení dovedností pro společnost znalostí

Cíl 1.3: Zajištění přístupu k ICT pro všechny

Cíl 1.4: Zvýšení počtu studentů v přírodovědných a technických oborech

Cíl 1.5: Maximální využívání zdrojů

Zlepšení vzdělávání pedagogických pracovníků

Pedagogičtí pracovníci jsou nejdůležitějšími aktéry v celkové strategii vytvořit společnost a ekonomiku znalostí. Získat a udržet kvalifikované a motivované jedince v učitelství, která potřebuje výrazný příliv nových sil pro stárnutí učitelství, je krátkodobou až střednědobou prioritou ve většině evropských zemí. Evropa musí zkvalitnit přípravu a podporu učitelů vzhledem k zásadní změně jejich role ve společnosti znalostí. Jde současně i o změnu ve vnímání učitelství profesí ze strany veřejnosti a v tom, co společnost od školy i vzdělávání a odborné přípravy obecně očekává.

Klíčové problémy, které je třeba řešit:

- Vymezení dovedností, které mají učitelé mít vzhledem ke změně jejich role ve společnosti znalostí;
- Zajištění podmínek pro odpovídající podporu učitelů, kteří čelí výzám společnosti znalostí, včetně jejich přípravného a dalšího vzdělávání v rámci celoživotního učení;
- Zajištění dostatečného počtu uchazečů o učitelství povolání ve všech předmětech a na všech stupních a zajištění takových pracovních podmínek, které by učinily pedagogickou činnost přitažlivější;
- Získávání odborníků s praxí v jiných oborech pro učitelství profesí.

Nástroje pro podporu a sledování dalšího postupu (orientační seznam):

- **Kvantitativní nástroje: ukazatele:**
  - nedostatek/přebytek kvalifikovaných učitelů na trhu práce;
  - počet uchazečů o studium učitelství;
  - procento učitelů a lektorů, kteří se dále vzdělávají.
- **Kvalitativní nástroje: oblasti výměny zkušeností:**
  - hodnocení programů učitelství;
  - podmínky získání učitelství kvalifikace podle úrovně vzdělání;
  - začlenění ICT, cizích jazyků, evropského rozměru a interkulturních aspektů do vzdělávacích programů;
  - systémy kariérového rozvoje a postupu v učitelství profesí;
  - zlepšení pracovních podmínek učitelů.

Evropský prostor znalostí

Evropský prostor
výzkumu a inovací

Evropský prostor vzdělávání
a odborné přípravy

Evropský prostor
vysokoškolského vzdělávání

Evropský prostor
celoživotního učení

Rozvíjení dovedností pro společnost znalostí

V rámci Evropské unie zatím nebylo dosaženo shody v tom, co jsou základní dovednosti a co by měly zahrnovat. Pro mnohé „základní“ znamená schopnost počítat, číst a psát. Pro někoho je termín „dovednosti“ (*skills*) užší než „schopnosti“ (*competencies*) a nezahrnuje postoje, přirozené sklony a znalosti. A přesto je třeba věnovat pozornost všem těmto aspektům, jestliže bereme v úvahu celoživotní učení a rozmanitost vzdělávacích systémů a kultur. „Dovednosti“ pro společnost znalostí je třeba definovat vzhledem ke střednědobým a dlouhodobým potřebám. Nejde pouze o základní gramotnost, ale také o základní orientaci v přírodních vědách, cizí jazyky, využívání informačních, komunikačních a jiných technologií, schopnost učit se, sociální dovednosti, smysl pro podnikání a to, co můžeme nazvat všeobecnou kulturou.

I když je třeba uznat důležitost jiných faktorů, jako je rodina či vliv vrstevnické skupiny dospívajících, proces osvojování „základních dovedností“ či „klíčových kompetencí“ převážně závisí na kvalitě a relevanci výuky. Proto zde musí existovat úzká vazba na zkvalitňování přípravy učitelů. Zajišťovat a monitorovat to, že klíčové kompetence získají všichni, vyžaduje odpovídající vzdělávací programy v počátečním vzdělávání i efektivní využívání příležitostí v dalším vzdělávání v rámci celoživotního učení se zvláštním zřetelem na znevýhodněné skupiny.

To, že si jedinec osvojil či má určité klíčové dovednosti, je třeba stvrdit přiznáním titulu, diplomu, osvědčení či kreditů takovým způsobem, aby jejich uznání bylo co nejjednodušší. Je třeba další rozvoj metodiky, aby to bylo možné i v oblastech, kde je hodnocení obtížnější, jako například při osvojování sociálních dovedností.

Klíčové problémy, které je třeba řešit:

- Vymezení nových základních dovedností a způsobu, jak je společně s tradičními základními dovednostmi lépe začlenit do osnov a podpořit proces jejich osvojování a udržení po celý život;
- Zajištění příležitostí k osvojení základních dovedností pro všechny, včetně osob znevýhodněných, se speciálními potřebami, s nedokončeným vzděláním a dospělých;
- Oficiální validace základních dovedností s cílem umožnit další vzdělávání a přípravu a posílit zaměstnatelnost.

Nástroje pro podporu a sledování dalšího postupu (orientační seznam):

• **Kvantitativní nástroje: ukazatele:**

- osoby s ukončeným sekundárním vzděláním;
- další vzdělávání učitelů v oblasti nových dovedností;
- úroveň literární gramotnosti (ukazatel PISA; PISA je mezinárodní program hodnocení studentů koordinovaný OECD);
- úroveň matematické gramotnosti (také ukazatel PISA);
- úroveň schopnosti učit se učit;
- procento dospělých, kteří nedosáhli vyšší sekundární úrovně vzdělání a kteří se zúčastnili některé z forem vzdělávání dospělých – podle věkové skupiny.

• **Kvalitativní nástroje: oblasti výměny zkušeností:**

- studijní výkon a výsledky v mateřském jazyce, cizím jazyce a matematice až do konce povinné školní docházky;
- vývoj literární a matematické gramotnosti na školách a ve vzdělávání dospělých

Dovednosti pro společnost znalostí

	Současná úroveň			
	Průměr EU (¹)	Průměr nejlepších tří zemí EU	USA	Japonsko
Matematická gramotnost (skóre)	494	528	493	557
Literární gramotnost (skóre)	498	532	504	522

Zdroj: PISA, OECD, 2002.

(¹) vyjma NL – průměr 14 členských států

Zajištění přístupu k ICT pro všechny

Tento cíl dále rozvádí již dříve schválený požadavek, aby všechny školy v Evropské unii měly přístup k Internetu a multimediálním zdrojům do konce roku 2001. Kvalitní vzdělávání ve společnosti znalostí vyžaduje nejen příslušné vybavení, širokopásmovou komunikační techniku (Internet/intranet) a jejich běžnou údržbu, ale i zajištění služeb řešících nejrůznější potřeby spojené se vzděláváním: vysoce kvalitní obsah vzdělávání v digitální podobě, vzdělávací software, dálkové a místní (virtuální/reálné) služby, tutoring, poradenství a odpovídající úroveň výuky a manažerské podpory.

Maximální využívání inovativních metod výuky a učení založených na ICT závisí na některých dalších nezbytných předpokladech.

- Podle předchozí dohody měli všichni učitelé do roku 2002 získat odpovídající technické dovednosti, aby byli schopni studentům zprostředkovat základní digitální gramotnost.
- ICT by měly být využívány ke zkvalitnění poskytovaného vzdělávání. Je třeba vymezit oblasti a přístupy, kde má ICT jednoznačně pozitivní vliv na proces výuky a učení. Pozornost ve vzdělávání a odborné přípravě se tak bude moci přesunout na postupy soustředěné na studenta, které plně zohledňují odlišnosti ve stylu učení a požadavcích na pedagogy u studentské populace. Zvláštního významu proto nabývá poradenství a podpora učitelů v souvislosti s rozšířením jejich úlohy.
- Stejně důležité je i posoudit, zda jsou informační a komunikační technologie skutečně plně využívány a jak ovlivňují vzdělávací procesy z hlediska osvojování dovedností a vědomostí.
- Je třeba podpořit rozhodovací orgány na všech úrovních, aby řešily současné problémy vzdělávací politiky (např. začleňování studujících při zaměstnání, kurikulární a didaktické inovace, evropskou a mezinárodní spolupráci) a zajistily příslušné prostředky k realizaci změn vyvolaných zaváděním ICT ve vzdělávacích programech.

Klíčové problémy, které je třeba řešit:

- Zabezpečení odpovídajícího vybavení a vzdělávacího softwaru tak, aby ICT a e-learning mohly být efektivně uplatňovány v pedagogické praxi;
- Podpora maximálního využívání inovativních metod výuky a učení založených na ICT.

Nástroje pro podporu a sledování dalšího postupu (orientační seznam):

- **Kvantitativní nástroje: ukazatele:**
  - procento učitelů s kvalifikací v oblasti ICT na školách;
  - procento žáků a studentů, kteří využívají ICT při studiu;
  - procento výukových jednotek využívajících ICT ve vzdělávacích institucích.
- **Kvalitativní nástroje: oblasti výměny zkušeností**
  - kvalita hardwaru a softwaru na školách;
  - využívání ICT v různých předmětech;
  - využívání ICT v neformálním vzdělávání;
  - kvalitativní hodnocení využívání ICT ve vzdělávání.

Zvýšení počtu studentů v přírodovědných a technických oborech

Rozvoj vědy, technologií a inovací je v konkurenceschopné společnosti a ekonomice znalostí naprosto nezbytný. Na společném zasedání ministrů Evropské unie odpovědných za vzdělávání a výzkum v Uppsale v březnu 2001 byla zdůrazněna potřeba zvyšování počtu studentů v přírodovědných a technických oborech, a to v celém systému vzdělávání a odborné přípravy. Za jednu z cest k tomuto cíli bylo označeno celkové obnovení výukových postupů a jejich užší propojení s praxí. Těm, kteří již ve vědě a výzkumu pracují, musí Evropa nabídnout perspektivu kariérového rozvoje a odpovídající způsob odměňování, pokud je chce v těchto profesích udržet.

Klíčové problémy, které je třeba řešit:

- Rozvíjení zájmu o matematiku, přírodní vědy a techniku od raného věku;
- Motivování mladých lidí ke studiu a profesní dráze v oborech matematiky, přírodních věd a techniky v krátkodobém a střednědobém horizontu, zejména ve výzkumné a vědecké činnosti, kde je nedostatek kvalifikovaných odborníků – především rozvojem vhodných postupů poradenství o volbě vzdělávací cesty i povolání;
- Zlepšení poměru žen a mužů studujících matematiku, přírodní vědy a technické obory;
- Zajištění dostatečného počtu kvalifikovaných učitelů matematiky, přírodních věd a technických předmětů.

Nástroje pro podporu a sledování dalšího postupu (orientační seznam):

- Kvantitativní nástroje: ukazatele:
  - zvýšení počtu studentů přijatých ke studiu matematiky, přírodních věd a technických oborů (vyšší sekundární, postsekundární a terciární úroveň, podle pohlaví);
  - zvýšení počtu absolventů v těchto oborech, podle pohlaví;
  - zvýšení počtu přírodovědců a inženýrů, podle pohlaví;
  - zvýšení počtu učitelů s matematickou, přírodovědnou a technickou kvalifikací (sekundární úroveň).
- Kvalitativní nástroje: oblasti výměny zkušeností:
  - začlenění přírodovědných a technických předmětů do sekundárního vzdělávání;
  - strategie škol s cílem podpořit studenty ve studiu přírodních věd, technických předmětů a matematiky a podpořit výuku těchto předmětů.

Počty studentů v přírodovědných a technických oborech

Počet absolventů jako procento z celkového počtu (2000 – u většiny zemí)	Současná úroveň	
	Průměr EU	Průměr tří nejlepších zemí EU
Přírodní vědy	5,1 %	8,3 %
Matematika a výpočetní technika	3,8 %	7,3 %
Technika, výroba a stavebnictví	14,3 %	20,1 %

Zdroj: Eurostat, sběr dat UOE 2000 – předběžné údaje

Poznámky: GR chybí. L – země nemá úplný vzdělávací systém. Do přírodních věd je zahrnuta i matematika. A – není zahrnuto profesně orientované terciární vzdělávání (ISCED 5B). NL – není zahrnuto doktorandské studium (ISCED 6).

Maximální využívání zdrojů

Dosáhnout ve společnosti znalostí cíl poskytovat efektivnější a relevantnější vzdělávání a odbornou přípravu po celý život zvyšuje celkovou potřebu investic do této oblasti. Jde o veřejné výdaje na lidské zdroje, výdaje soukromých podniků a investice jednotlivců. I když jsou veřejné finance v zemích Evropské unie všeobecně omezovány, Evropa si nemůže dovolit v této oblasti zůstat pozadu.

V závěrech ze zasedání v Lisabonu se uvádí, že je třeba každý rok zvyšovat per capita investice do lidských zdrojů (tj. připadající na jednu osobu), protože budoucnost evropské ekonomiky závisí do značné míry na kvalifikaci občanů, a ta zase vyžaduje stálé doplňování, což je charakteristické pro společnost znalostí. V rámci sektoru vzdělávání a odborné přípravy je tedy nutné rozdělovat dostupné zdroje co nejefektivnějším způsobem tak, aby bylo dosaženo co nejvyšší kvality.

Klíčové problémy, které je třeba řešit:

- Zvyšování investic do lidských zdrojů a zároveň zajištění spravedlivého a účinného rozdělování dostupných prostředků tak, aby byl usnadněn přístup ke vzdělávání pro všechny a zvýšena kvalita vzdělávání a odborné přípravy;
- Podpora rozvoje kompatibilních systémů zajišťování kvality při respektování evropské rozmanitosti;
- Rozvoj potenciálu partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem.

Nástroje pro podporu a sledování dalšího postupu (orientační seznam):

- **Kvantitativní nástroje: ukazatele:**
  - navyšování per capita investic do lidských zdrojů (strukturální ukazatel).
- **Kvalitativní nástroje: oblasti výměny zkušeností:**
  - autoevaluace s cílem zvýšit kvalitu poskytovaného vzdělávání;
  - modely financování a experimenty (veřejné a soukromé financování vzdělávání, vzdělávacích institucí a studentů).

Veřejné investice do vzdělávání

	Současná úroveň			
	Průměr EU (1) (1999)	Průměr tří nejlepších zemí EU (1999)	USA (1998)	Japonsko (1998)
Veřejné výdaje na vzdělávání v (% HDP) (1)	5,0 %	7,3 %	5,0 %	3,5 %

(1) Založeno na strukturálním ukazateli

(<http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/dashshop/print-product/en/catalogue=Eurostat&product=1-ir010-EN&mode=download>).

Poznámky: F – výše výdajů na vzdělávání nezahrnuje zámořské Departementy; UK – odhady podle údajů za finanční rok (1. duben – 31. březen); L – chybí

Strategický záměr č. 2: Zajištění přístupu ke vzdělávání a odborné přípravě pro všechny

Cíl 2.1: Vytvoření prostředí otevřeného pro učení

Cíl 2.2: Zvýšení atraktivity učení

Cíl 2.3: Podporování aktivního občanství, rovných příležitostí a sociální soudržnosti

Vytvoření prostředí otevřeného pro učení

Proces transformace spojený s přechodem ke společnosti znalostí je podmíněn zjednodušením a skutečným otevřením přístupu ke vzdělávání a odborné přípravě. Dalším požadavkem je vytvoření systému „mostů“ propojujících všechny úrovně vzdělávání, který zajistí propustnost mezi jednotlivými vzdělávacími cestami. Žádný student by se neměl dostat do „slepé uličky“ jen proto, že si hned nezvolil správnou cestu, a každý musí mít šanci přejít na jiný obor či pokračovat ve studiu na vyšší úrovni. Současně s tím musí Evropská unie rozvíjet svou ekonomicky aktivní populaci a zvyšovat nejen míru zaměstnanosti, ale i celkovou úroveň dovedností.

Účelem složitého uspořádání mnohých systémů vzdělávání a odborné přípravy je zajistit co nejlepší vzdělávací příležitosti širokému spektru potenciálních studentů. Složitost však znesnadňuje orientaci, a to zejména u uchazečů, kteří nemají patřičné informace, a zvyšuje nesoulad mezi jednotlivými vzdělávacími cestami a národními systémy. Posílení efektivity a demokratičnosti evropských systémů je proto podmíněno vytvořením systému studijního a kariérového poradenství. Studenti v Evropě musejí mít možnost zhodnotit své předchozí studijní úsilí a výsledky a zároveň jistotu, že dosažené kredity budou uznávány v celé Evropské unii.

Klíčové problémy, které je třeba řešit:

- Rozšíření přístupu k celoživotnímu učení poskytováním informací a poradenstvím o všech existujících příležitostech;
- Poskytování vzdělávání tak, aby se jej mohli účastnit i dospělí a skloubit učení s ostatními povinnostmi a aktivitami;
- Zajištění přístupu k učení pro všechny, a tak lépe čelit výzvám společnosti znalostí;
- Podpora flexibilních vzdělávacích cest pro všechny;
- Podpora sítí vzdělávacích institucí na různých úrovních v rámci celoživotního učení.

Nástroje pro podporu a sledování dalšího postupu (orientační seznam):

- **Kvantitativní nástroje: ukazatele:**
  - procento obyvatel ve věku 25 – 64 let, kteří se účastní vzdělávání a odborné přípravy (strukturální ukazatel).
- **Kvalitativní nástroje: oblasti výměny zkušeností:**
  - dostupnost péče o děti a existence flexibilních studijních plánů;
  - možnost studijního volna pro zaměstnance ;
  - akreditace předchozího učení;
  - mechanismy financování a pobídky pro dospělé.

Zvýšení atraktivity učení

Učení může být pro jedince atraktivní pouze tehdy, je-li pro něj relevantní. K tomu, aby se učení stalo součástí života každého člověka, mohou značným dílem přispět především vzdělávací systémy, rodina, místní komunita a zaměstnavatelé. Větší atraktivita učení bude mít svůj vliv i na zvyšování zaměstnanosti a úrovně dovedností. Uskutečnit tento cíl je však možné pouze tehdy, jestliže lidé poznají, jakou cenu má pro ně samé snažit se a dále se učit.

Na zasedání Evropské rady v Lisabonu v březnu 2000 a ve směrnicích Evropské unie pro rok 2001 byl zdůrazněn hlavní cíl: snížení počtu osob ve věku 18-24 let, kteří dosáhli pouze nižší sekundární úrovně vzdělání a dále se nevzdělávají, na polovinu do roku 2010.

Klíčové problémy, které je třeba řešit :

- Motivování mladých lidí, aby pokračovali ve vzdělávání po ukončení povinné školní docházky; motivování dospělých a umožnění jejich vzdělávání v pozdějších fázích života;
- Vytváření možností oficiální validace neformálního učení;
- Hledání způsobů zvýšení atraktivity učení v rámci formálních vzdělávacích systémů i mimo ně;
- Prohlubování kultury učení a zvyšování informovanosti potenciálních studentů o sociálních a ekonomických přínosech učení.

Nástroje pro podporu a sledování dalšího postupu(orientační seznam):

- **Kvantitativní nástroje: ukazatele:**
  - procento pracovní doby, kterou zaměstnanci věnují vzdělávání - podle věkových skupin;
  - účast na terciárním vzdělávání;
  - podíl obyvatel ve věku 18-24 let, kteří dosáhli pouze nižší sekundární úrovně vzdělání a dále se nevzdělávají (strukturální ukazatel)
- **Kvalitativní nástroje: oblasti výměny zkušeností:**
  - programy dalšího vzdělávání zaměstnanců a související výhody (např. navýšení platu) jako motivující faktory;
  - možnost účasti na otevřených programech, na on-line nebo distančním vzdělávání;
  - validace získaných zkušeností.

Účast na vzdělávání

	Současná úroveň	
	Průměr EU	Průměr tří nejlepších zemí EU
Podíl studentů v terciárním vzdělávání (ISCED 5,6) jako procento všech žáků a studentů, 1999/00 (a)	15 %	20,8 %
Procento lidí (věk 25 – 34) bez vyššího sekundárního vzdělání, 2000 (b) (¹)	25,9 %	12,1 %

(a) Zdroj: Eurostat, UOE (studenti ISCED 5,6/celkový počet studentů).

(b) Zdroj: LFS (respondenti ve věku 25-34 se vzděláním alespoň ISCED 2 /celkový počet respondentů v tomto věku).

(¹) IRL - chybí. UK - do vyššího sekundárního vzdělávání je zahrnut certifikát GCSE.

Podporování aktivního občanství, rovných příležitostí a sociální soudržnosti

Systémy vzdělávání a odborné přípravy hrají důležitou úlohu v udržení demokracie v Evropě. Základním principem, který je třeba stále prosazovat, je rovnost v přístupu ke vzdělávání a odborné přípravě. Znamená to, že členské státy věnují zvláštní pozornost podpoře znevýhodněných skupin a jedinců, především osob s postižením či problémy s učením, občanů žijících ve venkovských či odlehklých oblastech a těch, kteří mají potíže se skloubením pracovních a rodinných povinností. Tam, kde je značný podíl předčasných odchodů ze vzdělávání, jsou ztráty obrovské: nejen pro dané jedince, kteří ztrácejí možnost plně využít svůj potenciál, ale i pro společnost a ekonomiku jako celek. Takové ztráty jsou o to nepřijatelnější v konkurenčním prostředí v éře znalostí, kdy úspěch jedinců, podniků a zemí závisí na vysokém podílu obyvatelstva s vysokou úrovní vzdělání. Další hlediska občanství, rovných příležitostí a sociální soudržnosti jsou samy o sobě podstatným rozměrem vzdělávání a odborné přípravy. Tyto argumenty tvoří jádro poselství zasedání Evropské rady v Lisabonu, které je vyjádřeno i ve směrniciích zaměstnanosti Evropské unie pro rok 2001 a týká se snížení počtu mladých lidí, kteří nemají ukončené vyšší sekundární vzdělání a dále se nevzdělávají.

Klíčové problémy, které je třeba řešit:

- Podporování studia hodnot demokracie i demokratické účasti všech partnerů školy jako příprava na aktivní občanství;
- Začlenění myšlenky rovných příležitostí do cílů a praktického fungování systémů vzdělávání a odborné přípravy;
- Zajištění spravedlivého přístupu k získání kvalifikace pro znevýhodněné a podpora jejich motivace k účasti na vzdělávání.

Nástroje pro podporu a sledování dalšího postupu (orientační seznam):

- Kvantitativní nástroje: ukazatele:
  - podíl obyvatel ve věku 18 – 24 let, kteří dosáhli pouze nižší sekundární úrovně vzdělání a dále se nevzdělávají (strukturální ukazatel).
- Kvalitativní nástroje: oblasti výměny zkušeností:
  - účast studentů, rodičů a dalších zainteresovaných stran na řízení škol;
  - rovné zastoupení mužů a žen v terciárním a dalším vzdělávání;
  - příklady začleňování znevýhodněných skupin do procesu vzdělávání a odborné přípravy; příklady pro jejich motivování k získání formální kvalifikace.

Aktivní občanství, rovné příležitosti a sociální soudržnost

Současná úroveň	Průměr EU	Průměr nejlepších zemí EU
Podíl obyvatel ve věku 18 – 24, kteří mají pouze nižší sekundární vzdělání a dále se nevzdělávají (2000) (a)	17,8 %	7,8 % (*)

Zdroj: (a) LFS (Strukturální ukazatel: lidé s neukončeným vzděláním)

(*) IRL – chybí. UK – do vyššího sekundárního vzdělávání je zahrnut certifikát GCSE

Strategický cíl č. 3:

Otevření systémů vzdělávání a odborné přípravy okolnímu světu

Cíl 3.1: Posilování vazeb mezi světem práce, výzkumem a celou ostatní společností

Cíl 3.2: Rozvíjení podnikatelského myšlení

Cíl 3.3: Zkvalitňování studia cizích jazyků

Cíl 3.4: Posilování mobility a výměn

Cíl 3.5: Rozvíjení evropské spolupráce

Posilování vazeb mezi světem práce, výzkumem a celou ostatní společností

I přes významné změny, kterými v posledním desetiletí prošla celá řada zemí a institucí, evropské systémy vzdělávání a odborné přípravy zůstávají v mnoha ohledech zahleděny do sebe, věnují více pozornosti výuce než učení, soustřeďují se více na osnovy než na studenty a cení si spíše abstraktní akademické kvality než jeho funkčnosti. Proto je třeba posilovat spolupráci se širokým okruhem partnerů ze světa podnikání a výzkumu, se sociálními partnery a celou ostatní společností. Samotné vzdělávací instituce se musí přeměnit na učící se organizace, které jsou přístupné změnám, podnětům, námětům zvnějšku tak, aby vyhovovaly skutečným potřebám jedincům, kterým slouží. Otevřenější a vstřícnější instituce budou zároveň lépe podněcovat podnikatelský duch a iniciativu, které vyžadují na svých studentech a absolventech.

Klíčové problémy, které je třeba řešit:

- Prohlubování spolupráce mezi systémy vzdělávání a odborné přípravy a celou ostatní společností;
- Tvorba partnerství mezi všemi typy vzdělávacích institucí, podniky a výzkumnými organizacemi ke vzájemnému prospěchu;
- Posilování účasti hlavních partnerů na rozvoji odborné přípravy počáteční i na pracovišti.

Nástroje pro podporu a sledování dalšího postupu (orientační seznam):

- **Kvantitativní nástroje: ukazatele:**
  - procento studentů v počátečním vzdělávání s možností praxe na pracovišti (*éducation en alternance*)
- **Kvantitativní nástroje: oblasti výměny zkušeností:**
  - účast rodičů na životě školy a na učení svých dětí;
  - účast představitelů místní správy na životě školy;
  - spolupráce škol s místními organizacemi;
  - spolupráce vzdělávacích institucí s podniky, například pokud jde o odborné praxe a možnost praktické přípravy;
  - účast učitelů na vzdělávání, které je organizováno ve spolupráci s podniky;
  - studie popisující způsoby, jakými se vzdělávací instituce snaží získat jedince, kteří nejsou zapojeni do vzdělávacího procesu.

Rozvíjení podnikatelského myšlení

Vzdělávání a odborná příprava by měly vést k pochopení termínu „podnikavost“ v jeho nejširším smyslu – tedy zájem hledat řešení problémů, odhodlání věnovat čas a úsilí tomu, aby člověk něco dokázal, ochota angažovat se a nést rozumné riziko. Společnost znalostí a ekonomika založená na službách nabízí miliónům občanů každého věku nespočetné nové příležitosti začít podnikat. Tuto možnost by studenti i zkušení dospělí měli považovat za reálnou a žádoucí.

V posledních deseti letech se stále více uznává, jak je důležité rozvíjet nové formy práce a podnikání v těsném vztahu k místním potřebám či konkrétním odvětvím. Uznává se také jejich potenciální vliv na snižování nezaměstnanosti. Rozvoj podnikatelské kultury je proto důležitý pro jedince i pro ekonomiku a společnost jako celek. Podpora „vzdělávání k podnikání a samostatné výdělečné činnosti“ je i jedním z cílů formulovaných ve směrnicích zaměstnanosti pro rok 2001.

Klíčové problémy, které je třeba řešit:

- Posilování individuální iniciativy a tvořivosti ve vzdělávacích systémech s cílem rozvíjet podnikatelské myšlení;
- Zprostředkování dovedností potřebných k založení a provozování podniku.

Nástroje pro podporu a sledování dalšího postupu (orientační seznam):

- **Kvantitativní nástroje: ukazatele:**
  - podíl samostatně výdělečných osob v jednotlivých sektorech ekonomiky znalostí (zejména ve věku 25–35 let);
  - procento vzdělávacích institucí poskytujících poradenství ve věcech podnikání.
- **Kvalitativní nástroje: oblasti výměny zkušeností:**
  - kvalitativní hodnocení mladých absolventů zakládajících podniky podle ekonomických odvětví; životnost těchto podniků;
  - podpora samostatné výdělečné činnosti;
  - výuka podnikatelských dovedností na různých úrovních vzdělávání.

Zkvalitňování studia cizích jazyků

Nikde se evropská různorodost neprojevuje výrazněji než v jazycích. Tato pestrost však může být pro občany přínosná pouze tehdy, jestliže vzájemně dokáží komunikovat a tak se dozvídat o svých odlišnostech, učit se toleranci a vzájemné úctě. Ovládnání více než jednoho jazyka je proto jednou ze základních nových dovedností, které by Evropané ve společnosti znalostí měli mít. Za ideální je stále považována znalost dvou cizích jazyků. Studium cizích jazyků se zásadním způsobem musí zlepšit, a to v některých případech již od raného věku.

Předpokladem k uskutečnění tohoto cíle je důkladná změna osnov a metod výuky cizích jazyků a užší kontakt mezi učiteli a studenty cizího jazyka a rodilými mluvčími. Je proto zcela nezbytné, aby učitelé cizích jazyků měli během svého přípravného i dalšího vzdělávání možnost přímého kontaktu s příslušným jazykem a kulturou.

Společnosti již dlouho zdůrazňuje význam studia cizích jazyků v Evropě a podporuje tuto oblast jako jeden z klíčových rozměrů vzdělávání, kultury, občanství a zaměstnatelnosti. Ke skutečnému posunu vpřed může dojít již tehdy, dosáhne-li se poměrně snadného cíle, totiž výrazného snížení počtu Evropanů starších 15 let, kteří vládnu pouze svou mateřštinou.

Klíčové problémy, které je třeba řešit:

- Podpora studia dvou, v případě potřeby více cizích jazyků a posilování vědomí významu studia cizích jazyků v každém věku;
- Podpora škol a vzdělávacích institucí v uplatňování účinných metod výuky a posilování motivace k pokračování studia cizích jazyků i v pozdějším věku.

Nástroje pro podporu a sledování dalšího postupu (orientační seznam):

• **Kvantitativní nástroje: ukazatele:**

- Představitelé Rady a Komise zaznamenali skutečnost, že stále chybí spolehlivá data o skutečné znalosti cizích jazyků u mladých Evropanů. Je proto třeba vyvinout další úsilí tak, aby bylo možné definovat a uplatňovat kvalitní ukazatele v této oblasti.

Do té doby budou využívány následující ukazatele:

- procento žáků a studentů, kteří dosáhnou určité úrovně znalosti dvou cizích jazyků, například úrovně B2 společného evropského systému hodnocení jazykových dovedností zavedeného Radou Evropy;
- procento učitelů cizích jazyků, kteří měli v průběhu počátečního nebo dalšího vzdělávání možnost přímého kontaktu s kulturou a zemí, kde se daným jazykem hovoří.

• **Kvalitativní nástroje: oblasti výměny zkušeností:**

- metody a způsoby výuky cizích jazyků;
- výuka jazyků v raném věku;
- způsoby podpory studia i praktického používání cizích jazyků.

Rozšiřování mobilit a výměn

Mobilita prohlubuje pocit sounáležitosti s Evropou a podporuje vznik evropského občanství. Umožňuje mladým lidem zkvalitňovat své dovednosti a zvyšovat zaměstnatelnost a současně nabízí učitelům možnost rozšíření svých zkušeností a dovedností. Je proto třeba účinně využívat veškerých dostupných prostředků k usnadnění mobility tak, aby se především mladí lidé s Evropou identifikovali.

Evropská unie má na tomto poli již pevné základy. Dobrým příkladem jsou programy Socrates, Leonardo da Vinci a Mládež, i když konkrétní zkušenosti ukazují, že potenciální možnosti mobility jako nástroje k naplnění lisabonských cílů zdaleka nejsou plně využívány. Akční plán mobility, který schválila Evropská rada v Nice, doporučení Evropského parlamentu a Rady k mobilitě a budování nových evropských trhů práce – to vše naznačuje, jak velká pozornost je mobilitě věnována na politické úrovni.

Klíčové problémy, které je třeba řešit:

- Maximální možné využívání programů mobilit pro jednotlivce i vzdělávací organizace;
- Monitorování rozsahu, tras, míry účasti a kvalitativních aspektů mobilit v rámci Evropy;
- Uspřádání validace a uznávání dovedností získaných během programů mobilit;
- Propagace evropského vzdělávání a odborné přípravy ve světě a posilování jeho přitažlivosti pro studenty, akademické a vědecké pracovníky z ostatních světových regionů.

Nástroje pro podporu a sledování dalšího postupu (orientační seznam):

- **Kvantitativní nástroje: ukazatele:**
  - podíl studentů dané země, kteří realizují část svého studia v jiné zemi Evropské unie (či mimo ni);
  - podíl učitelů, vědeckých pracovníků a vysokoškolských pedagogů z ostatních zemí Evropské unie, kteří pracují na různých stupních vzdělávacího systému dané země;
  - počet a struktura zahraničních studentů a učitelů z Evropské unie a dalších zemí.
- **Kvalitativní nástroje: oblasti výměny zkušeností:**
  - financování, míra účasti a geografické rozložení evropských a národních programů výměn;
  - sociální výhody, např. slevy ve veřejné dopravě či ze vstupného do muzeí pro účastníky programů mobilit;
  - hodnocení výsledků a podpora udělování certifikátu Europass;
  - poskytování informací o mobilitě a podmínkách v jednotlivých členských zemích Evropské unie;
  - ECTS (evropský systém transferu kreditů) v odborném vzdělávání;
  - vytvoření „doplňku k certifikátu“ v odborném vzdělávání (podobně jako doplněk k diplomu ve vysokoškolském vzdělávání);
  - přenositelnost národních stipendií i na období vzdělávání a odborné přípravy v zahraničí.

Rozvíjení evropské spolupráce

V nové Evropě společnosti znalostí budou moci občané studovat a pracovat kdekoli a plně tak využívat své kvalifikace bez ohledu na to, kde se chtějí dále vzdělávat nebo pracovat. Překážky mobility a uznávání kvalifikací se již řeší především ve vysokoškolském vzdělávání, a to jak prostřednictvím nástrojů Evropské unie jako např. ECTS nebo partnerství vysokých škol v rámci programu Socrates, tak jako součást „boloňského procesu“, jehož cílem je vytvoření uceleného, kompatibilního a přitažlivého evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání.

Ovšem k tomu, aby Evropané mohli svobodně studovat a pracovat v celé Evropě, aniž by si museli komplikovaně a s nejistými výsledky nechávat ověřovat svou kvalifikační úroveň, je třeba vyvinout ještě značné úsilí. Evropské vysoké školy a další vzdělávací instituce i příslušné orgány by proto měly mít podporu při vytváření kompatibilnějších systémů kvalifikací a společných kritérií požadované kvality pro akreditaci. Je třeba více prosazovat politiku transparentnosti a uznávání kvalifikací. Je nutno podporovat tvorbu společných vysokoškolských programů a budování systémů akreditace tak, aby byla posílena kvalita evropského vzdělávání a odborné přípravy a aby tato kvalita byla náležitě uznávána po celém světě.

Klíčové problémy, které je třeba řešit:

- Zvýšení efektivity a včasnosti procesu uznávání kvalifikací za účelem dalšího studia, odborné přípravy a pracovního uplatnění v celé Evropě;
- Prohlubování spolupráce mezi odpovědnými organizacemi a orgány s cílem zajistit větší kompatibilitu procesů zajišťování kvality a akreditace;
- Zvýšení transparentnosti informací o vzdělávacích příležitostech a strukturách s cílem vytvořit otevřený evropský prostor vzdělávání;
- Posilování evropského rozměru výuky.

Nástroje pro podporu a sledování dalšího postupu (orientační seznam):

- **Kvantitativní nástroje: ukazatele:**
  - podíl studentů 1. a 2. cyklu vysokoškolského studia (pregraduálních a postgraduálních studentů), kteří pokračují ve studiu v jiné zemi Evropské unie i mimo ni;
  - procento absolventů společných programů partnerských vysokých škol;
  - procento studentů využívajících ECTS nebo Europass a studentů, kteří mají doplněk k diplomu/certifikátu.
- **Kvalitativní nástroje: oblasti výměny zkušeností:**
  - podpora akreditace ve vysokoškolském vzdělávání;
  - podpora společných programů, partnerských vysokých škol, které jsou mezinárodně uznávány;
  - podpora odpovídajících marketingových iniciativ;
  - zapracování evropského rozměru do vzdělávání a odborné přípravy.

Realizace:

Integrovaný přístup k tvorbě politiky

Odpovědnost za realizaci společných cílů nesou především samy účastnické země. Na úrovni Evropské unie a v souladu s otevřeným způsobem koordinace se Rada a Komise soustředí na realizaci tohoto procesu tím, že budou poskytovat podporu členským státům v jejich úsilí o zlepšování svých vlastních systémů vzdělávání a odborné přípravy, a to ve dvou směrech:

- smysluplným vzájemným porovnáváním na základě ukazatelů a kritérií;
- sdílením zkušeností založeným na identifikaci klíčových faktorů úspěšnosti iniciativ či experimentů realizovaných v jiných zemích, případně na posouzení odborníků z jiných zemí („peer review“).

Kromě současných členů Evropské unie se do procesu realizace zapojí i země Evropského hospodářského prostoru a kandidátské země. Proces tedy bude zahrnovat celkem 30 zemí.

Jediná komplexní strategie pro vzdělávání a odbornou přípravu

V posledních několika letech byla schválena celá řada kroků, které směřují k naplnění některých strategických záměrů Pracovního programu, a to v rámci Evropské unie (zejména k celoživotnímu učení) či mimo ni (např. boloňský proces ve vysokoškolském vzdělávání). Realizaci těchto koncepčních kroků je nutné integrovat tak, aby v rámci jediného komplexního přístupu odpovídala 3 strategickým záměrům a 13 cílům Pracovního programu. Bude tak zajištěna konsistence a vyloučeno zdvojování činností, celý proces realizace cílů bude prostorem principem celoživotního učení v kontextu celého světa.

Tento integrovaný přístup bude řídit a monitorovat Evropská komise v úzké spolupráci s Radou ministrů (odpovědných za vzdělávání).

Realizace cílů obsažených v Pracovním programu bude podporována využitím potenciálu evropské spolupráce, jako jsou nové priority ve specifických částech programů Společenství (například Socrates a Leonardo da Vinci), akční plány, zahraniční studijní pobyty představitelů decizní sféry, srovnávací a prognostické studie, statistická a další šetření, pilotní projekty apod. Mnohé z těchto aktivit staví na práci různých mezinárodních organizací (např. OECD a Rada Evropy), evropských sítí a nevládních organizací, a dále na programech spolupráce nebo pilotních projektech realizovaných ve vzájemné spolupráci členských zemí nebo členských a kandidátských zemí (např. udržitelná profesionalizace nebo základní dovednosti).

Dosahování jednotlivých cílů

Realizace Pracovního programu formulujícího cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy se bude týkat komplexně všech 13 cílů, tím se využije a posílí jejich evropská přidaná hodnota. V roce 2001 byla již zahájena práce ve třech oblastech (dovednosti pro společnost znalostí; matematika, přírodní vědy a technické obory; využívání ICT). Koordinovaná práce na realizaci ostatních deseti cílů začne v roce 2002 v souladu s harmonogramem uvedeným v Pracovním programu.

Bude třeba vytvořit určitý počet pracovních skupin pro jednotlivé cíle (jako se již stalo v případě cílů, jejichž realizace již byla zahájena), či společně pro dva nebo tři cíle, které spolu souvisejí (většina jich bude vytvořena v roce 2002). Skupiny složené z vybraných odborníků z účastnických zemí budou moci využívat teoretických a obsahových vstupů Evropské komise. Každá skupina bude muset spolupracovat i s partnery ve vzdělávacím procesu (vysokoškolskými pedagogy, učiteli, experty, nevládními organizacemi ...), s organizací Evropské unie (CEDEFOP, Eurydice či Evropská vzdělávací nadace) a externími organizacemi (např. OECD, UNESCO či Rada Evropy).

Úkolem těchto skupin bude práce na postupném uskutečňování cíle (cílů), jehož realizací byly pověřeny. Proces může zahrnovat následující aktivity:

- inventarizace aktivit, které přispívají k realizaci příslušného cíle;
- hledání vhodných ukazatelů, kritérií a způsobů sběru dat;
- zjišťování příkladů dobré praxe / nejlepších zkušeností včetně rozboru „rozhodujících faktorů úspěšnosti“, případně exkurze na místě;
- výměna zkušeností a rozšiřování dobré praxe / nejlepších zkušeností, v případě potřeby hodnocení odborníky ze stejného oboru („peer reviews“);
- monitorování realizace s využitím nejrelevantnějších kvantitativních a kvalitativních nástrojů.

Volba činností pro realizaci jednotlivých cílů se bude lišit. Vždy budou využívány nejpříhodnější nástroje, které umožní koncentrovat a co nejefektivněji využívat omezené finanční a lidské zdroje

Ukazatele a kritéria

Pro úspěch celého procesu mají zásadní význam ukazatele a kritéria. V Pracovním programu jsou uvedeny pouze „orientační“ seznamy ukazatelů a jeden klíčový cíl, který byl převzat ze závěrů zasedání Evropské rady v Lisabonu: „snížení počtu osob ve věku 18-24 let, které dosáhly pouze nižší sekundární úrovně vzdělání a dále se nezdělávají, na polovinu do roku 2010“.

Mnohé z ukazatelů, které budou užívány, vycházejí ze statistických dat UOE (sdružujících údaje UNESCO, OECD a Eurostat). V některých případech existují národní data, kterými lze měřit dosažený pokrok, ale porovnávání mezi jednotlivými zeměmi by bylo více či méně nepřesné. Bude třeba stanovit některé nové ukazatele (metodika, společné definice, sběr dat). Jde o nákladný a časově náročný proces a je třeba stanovit priority tak, aby výsledkem byl určitý malý počet jasně definovaných klíčových ukazatelů.

Realizace Pracovního programu proto bude vyžadovat strukturovanou a průběžnou podporu **stálé skupiny pro ukazatele a kritéria**, kterou budou tvořit experti navržení účastnickými zeměmi. Kromě toho bude skupina využívat odbornosti partnerů v UOE, Eurydice a CEDEFOP.

Výše uvedenou skupinu již Komise ustavila. Její úlohou je zpracovávat odborné posudky týkající se uplatňování ukazatelů a kritérií v rámci celkového procesu koordinace. Prvním krokem bude prostudování a revize navržených orientačních seznamů ukazatelů. Jde především o proces mapování a porovnávání nejrozličnějších ukazatelů uvedených v Pracovním programu s ukazateli, které jsou využívány v národním a mezinárodním kontextu. Úkolem skupiny tedy bude odborné posouzení využitelnosti a možnosti porovnávání existujících ukazatelů a potenciální možnosti úpravy některých z nich či vytvoření nových.

Pracovní program také otevírá možnost vymezit evropská kritéria „tam, kde to bude proveditelné“, ovšem za předpokladu, že bude dosaženo odpovídajícího konsensu v Radě ministrů vzdělávání. Předpokládá se, že si členské státy samy stanoví kritéria pro rok 2004 a 2005 a sdělí je ostatním podle vlastního uvážení.

Definitivní seznam navrhovaných ukazatelů a kritérií navrhne Komise a musí jej schválit Rada.

Výměna nejlepších zkušeností a vzájemné hodnocení („peer review“)

Základem otevřeného způsobu koordinace a současně jednou z nejdůležitějších cest ke zlepšování vzdělávání a odborné přípravy je možnost učit se jeden od druhého.

Nejdůležitější je identifikovat rozhodující faktory úspěšnosti v jednotlivých zemích, regionech či organizacích. Všechny pracovní skupiny realizující jednotlivé cíle proto budou vedle expertních posudků a názorů čerpat i z těchto zkušeností.

Odborná analýza vybraných zkušeností včetně návštěv přímo na místě (v případě potřeby) bude postupovat následujícím způsobem:

- sestavení seznamu pozitivní a inovativní praxe na národní, regionální a místní úrovni;
- vymezení rozhodujících faktorů úspěšnosti - tj. co bylo příčinou úspěchu určitého pilotního programu, experimentu či reformy v původním kontextu, z čeho je možné se poučit a jak dosáhnout podobného výsledku v jiných podmínkách;
- formulace doporučení na základě provedené analýzy.

Hodnocení odborníky ze zahraničí zahrnuje zasedání Evropské rady v Lisabonu jako jeden z nástrojů otevřeného způsobu koordinace. V oblasti vzdělávání a odborné přípravy bude uplatňováno pouze na žádost členského státu.

Zhodnocení procesu v roce 2004

Jako časový horizont pro realizaci uvedených cílů byl určen rok 2010. Tento termín byl stanoven i pro realizaci dalších procesů, např. boloňského, ve kterém jde o vytvoření uceleného, kompatibilního a atraktivního evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. Jde o časový plán, který je reálný: výsledky reformy ve vzdělávání nejsou okamžitě viditelné, ale projevují se spíše až ve střednědobém horizontu.

Práce však již začala a rok 2004 bude určitým mezistupněm.

- v té době již bude probíhat práce na realizaci všech cílů a realizace prvních tří cílů bude již v pokročilejší fázi (tj. nové základní dovednosti, informační a komunikační technologie a matematika, přírodní vědy a technika).
- bude schválen seznam ukazatelů a kritérií, ke kterým se bude vztahovat měření dosaženého pokroku;
- přestože se kandidátské země do procesu zapojily teprve v červnu 2002, lze očekávat, že také v nich bude v roce 2004 Pracovní program ve fázi realizace.

Na jaře 2004 v době irského předsednictví Evropské unie předloží Rada ministrů odpovědných za vzdělávání a Komise na zasedání Evropské rady průběžnou zprávu o realizaci Pracovního programu, která zhodnotí její celkový průběh, jednotlivé aktivity a první výstupy.

Příloha 1: Statistické údaje

Cíl 1.2: Rozvíjení
dovedností pro
společnost znalostí

Cíl 1.4: Zvýšení počtu studentů
v přírodovědných a technických oborech

Členské
státy EU

Procento studentů
v terciárních programech
(ISCED 5,6)
v příslušných oborech, 2000 ⁽¹⁾

Podíl absolventů
(ISCED 5,6)
přírodovědných
a technických
oborů na 1000
obyvatel ve věku
20 – 29 let, 2000 ⁽²⁾

	Matematická gramotnost (skóre)	Literární gramotnost (skóre)	Přírodní vědy, matematika, výpočetní technika	Technické obory, výroba, stavebnictví	Přírodní vědy, matematika, výpočetní technika, technické obory, výroba a stavebnictví
B	520	507	9,2	11,8	9,7
DK	514	497	10,2	10,0	(:)
D	490	484	12,7	15,8	8,2
EL	447	474	(:)	(:)	(:)
E	476	493	12,6	16,1	9,9
F	517	505	(:)	(:)	(:)
IRL	503	527	16,9	11,4	23,2
I	457	487	7,6	16,8	(:)
L	446	441	9,3	8,1	1,8
NL	(:)	(:)	5,9	10,7	5,5
A	515	507	11,6	14,0	7,1
P	454	470	9,4	17,9	6,3
FIN	536	546	10,6	25,6	(:)
S	510	516	11,4	19,1	11,6
UK	529	523	14,8	8,8	16,2

Zdroj: OECD, PISA, 2000

Eurostat, UOE

(1) V Německu a Nizozemí nejsou v této kategorii postgraduální výzkumné programy (ISCED 6). Lucembursko nemá úplný univerzitní systém a údaje zahrnují pouze terciární vzdělávání na úrovni ISCED 5B. Rakousko nezahrnuje programy ISCED 5B.

(2) Nizozemí nezahrnuje postgraduální výzkumné programy (ISCED 6). Lucembursko nemá úplný univerzitní systém a údaje zahrnují pouze první stupeň studia (ISCED 5B). Rakousko nezahrnuje programy ISCED 5B.

Cíl 1.5: Maximální využívání zdrojů

Cíl 2.3.: Podpora aktivního občanství, rovných příležitostí a sociální soudržnosti

Členské státy	Veřejné výdaje na	Podíl osob ve věku 25 – 34 let, které nedosáhly
B	5,5	24,6
DK	8,0	13,1
D	4,7	15,4
EL	3,7	27,5
E	4,5	43,8
F	5,9	23,6
IRL	4,6	(:)
I	4,5	40,9
L	(:)	31,8
NL	4,8	25,2
A	6,3	16,2
P	5,7	67,9
FIN	6,2	13,9
S	7,7	12,8
UK	4,6	(:) ⁽³⁾
Zdroj:	<i>Eurostat, UOE</i>	<i>Eurostat, Šetření pracovních sil</i>

(³) Údaje neuvedeny vzhledem k nejednotné definici „vyššího sekundárního vzdělání“ ve Velké Británii

Důležité dokumenty a webové stránky

Dokumenty Evropské rady

- Evropská rada v Lisabonu ve dnech 23. a 24. března 2000 – Závěry předsednictví:
<http://ue.eu.int/fr/info/eurocouncil/index.htm>
- Evropská rada ve Stockholmu ve dnech 23. a 24. března 2001 – Závěry předsednictví:
<http://ue.eu.int/fr/info/eurocouncil/index.htm>
- Sdělení Komise určené pro jarní zasedání Evropské rady v Barceloně, „Lisabonská strategie – uskutečnění změn“ (*The Lisbon Strategy – making change happen*), COM(2002), 15. ledna 2002

Konkrétní budoucí cíle vzdělávání a odborné přípravy

- Zpráva Komise o „Konkrétních budoucích cílech vzdělávání a odborné přípravy“ (*Concrete future objectives of education and training*), COM(2001), 31. ledna 2001.
- Sdělení Komise „Předběžný pracovní program pro rozpracování zprávy o konkrétních cílech vzdělávání a odborné přípravy“ (*Draft detailed work programme for the follow-up of the report on the concrete objectives of education and training*), COM(2001), 7. září 2001.
- Sdělení Komise „Strukturální ukazatele“ (*Structural Indicators*) (COM(2001), 30. října 2001
- Rozhodnutí Rady ministrů vzdělávání: „Podrobný pracovní program vymezující cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě“ (*Detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training in Europe*), 14. února 2002.

Celoživotní učení

- Pracovní dokument Komise „Memorandum celoživotního vzdělávání a odborné přípravy“ (*Memorandum on lifelong education and training*), SEC(2000)1832, 30. října 2000.
- Sdělení Komise „Vytvoření evropského prostoru celoživotního učení“ (*Making a European area of lifelong learning a reality*), COM(2001), 1. listopadu 2001:
http://www.europa.eu.int/comm/education/life/communication/com_en.pdf

E-learning

- Sdělení Komise k „Akčnímu plánu o e-Learningu – návrh vzdělávání zítřka“ (*The eLearning action plan – designing tomorrow's education*), COM(2001), 28. března 2001.
- Usnesení Rady o e-Learningu, Oficiální věstník (OJ C204/2, str. 3), 20. července 2001.

Mobilita a spolupráce

- Doporučení Evropského parlamentu a Rady z 20. července 2001 k materiálu „Mobilita studentů, osob v odborné přípravě, dobrovolníků, učitelů a lektorů odborné přípravy v rámci Společenství“ (*Mobility within the Community for students, persons undergoing training, volunteers, teachers and trainers*), Oficiální věstník (OJ L 215, str. 30), 9. srpna 2001.
- Sdělení Komise k „Posilování spolupráce se třetími zeměmi v oblasti vysokoškolského vzdělávání“ (*Strengthening cooperation with third countries in the field of higher education*), COM(2001), 18. července 2001.

Vzdělávání a odborná příprava, zaměstnanost a věda

- Usnesení Rady ze 13. července 2001 k úloze vzdělávání a odborné přípravy v politice zaměstnanosti. Oficiální věstník (OJ C 204/01, str. 1), 20. července 2001
- Sdělení Komise, „Akční plán Komise pro dovednosti a mobilitu“ (*Commission's action plan for skills and mobility*), COM(2002), 8. února 2002.
- Sdělení Komise k materiálu „Věda a společnost – akční plán“ (*Science and society – action plan*), COM(2001), 4. prosince 2001.

NC-43-02-745-PT-C

ISBN 92-894-3682-4

9 789289 436823 >